

Statsbudgeten 2022 – en möjlighet till visionärt politiskt ledarskap

Den globala samhällskris som spridningen av coronaviruset bidragit till är en oerhörd tragedi för oss alla. Krisen är samhällsomvälvande och påverkar vår hälsa, våra liv och våra jobb, det är viktigt att samhället bidrar till att dämpa effekterna av krisen. Det är samtidigt hoppningivande att se den utbredda solidariteten i samhället och ett politiskt ledarskap som visar det är fullt möjligt att agera kraftfullt enligt experternas råd när det krävs.

Coronakrisen har blottlagt de sårbarheter som sedan länge identifierats med det ekonomiska system vi lever i och tydliggjort behovet av långtgående förändringar i hur vi lever och vilka samhällsmål som är önskvärda. Samtidigt som vi nu hanterar coronakrisen, måste regeringen säkerställa att de åtgärder som vidtas inte förvärrar de andra akuta kriser vi befinner oss i, utan istället bidrar till att påskynda den nödvändiga större samhällsomställningen och arbetet med att nå våra klimat- och miljömål.

Vetenskapen ger oss en [koldioxidbudget som räcker drygt sex år till](#) om vi fortsätter på samma spår som innan coronakrisen, sen är det tvärstopp. Vi behöver se över grunderna i vårt ekonomiska system och rikta fokus mot mål och visioner som gynnar människor, samhället och ekosystem. Regeringen måste styra bort från en ohållbar produktion och konsumtion som främst gynnar ett fåtal stora privata aktörer till en ekonomi och ett samhällssystem som skapar ökad livskvalitet, välbefinnande och resiliens för människor och de livsupprätthållande ekosystemen. Fossilfritt och grön nyindustrialisering räcker inte för att lösa problemen, de för på vissa sätt tvärtom djupare in i krisen.

Regeringen har kritiserats av det Klimatpolitiska rådet och SEI för att inte använt coronastöden till den omställning samhället behöver för att möta och rustas mot klimat- och ekosystemkriserna. Budgeten för 2022 innebär en möjlighet att ta till sig av kritiken och göra ett vägval för framtiden.

Nedan följer inspel till höstens budgetarbete. Huvudfokus ligger på skog och utsläpp från bioenergi eftersom det är brännande heta frågor i samhällsdebatten och Sveriges problematiska agerande har uppmärksammats internationellt. Utöver dessa frågor ser vi stor potential till flera reformer som kan hjälpa samhället att sänka utsläppen och minska vår exploatering av ekosystemen.

Njalsgade 21G, 2.sal 64 2300 København S Tel +45 33 93 53 44 www.greenpeace.dk info.dk@greenpeace.org	Käenkuja 3 AB 00500 Helsinki Tel +35 8 9 698 63 17 www.greenpeace.fi info.fi@greenpeace.org	Sandakerveien 24 C, E1 Pb. 33 Torshov, 0412 Oslo Tel +47 22 20 51 01 www.greenpeace.no info.no@greenpeace.org	Rosenlundsgatan 29B, Box 151 104 65 Stockholm Tel +46 8 702 70 70 www.greenpeace.se info.se@greenpeace.org

Samhällsekonomin

Gör finansdepartementet till ett miljö- klimat och omställningsdepartement.

All ekonomisk politik måste genomsyras av uppgiften att stävja det planetära nödläget. Både finanskrisen 2008 och coronastödpaketet resulterade i massiva stöd till fossilekonomin, ett antal förlorade år och ett cementerande av ett ohållbart system. Vi behöver ett finansdepartement som fokuserar på att leverera en framtidssäkrad välfärd snarare än storleken på BNP. Dagens skuldbaserade tillväxtekonomi ökar de sociala klyftorna och trycket på ekosystemen.

- **Räkna [alla utsläpp](#)** även de från bioenergi, utrikes transporter och vår konsumtion
- **Skapa en koldioxidbudget** baserat på vetenskapen och anpassa samhället efter den
- **Skapa ett ramverk som säkerställer att samtliga departement håller sig inom klimatbudgeten** och deras verksamhet bidrar till att uppnå miljömålen.
- **Inför e-krona och ge Riksbanken hållbarhetskrav.** Riksbanken bör få ett särskilt uppdrag att se till att penningpolitiken bidrar till och underlättar miljömålsuppfyllelse. Riksbanken återfår ensamrätt på att skapa nya pengar. Riksbanken ska kunna göra detta både med sedlar och mynt såväl som e-kronor, dessa kan då skapas utan ständig ökning av skuld. Därigenom minskar kravet på ständig tillväxt för att finansiera skulderna.
- **Överge BNP-måttet och avskaffa tillväxtmål.** I 2017 års ekonomiska vårproposition kompletterade regeringen BNP-måttet med ytterligare 14 indikatorer på samhällets välbefinnande. Det är bra att komplettera med nya indikatorer, men det hjälper inte om BNP alltså fortfarande uppfattas som det (enda) centrala måttet.
- **Ta fram en handlingsplan för hur finanssektorn kan bli en katalysator för att uppnå Parisavtalets 1,5-gradersmål och FN:s hållbarhetsmål.**
- **Avveckla alla klimat- och miljöskadliga subventioner.**
- **Säkerställ att all offentlig upphandling bidrar positivt till att uppnå klimat- och miljömål.**
- **Utred klimatåterbäring.** Detta system som också kallas *Avgift och utdelning* innebär ett införande av höjda avgifter (skatter/moms) på produkter med hög CO₂-intensitet och där avgifterna jämt fördelat går tillbaka till skattebetalarna.
- **Stoppa alla offentliga köp av klimat- och miljöskadliga verksamheters obligationer.** (bolag vars verksamheter försvårar eller motarbetare möjligheten att uppnå klimat- och miljömål).
- **Starta en grön investeringsbank.**

Använd skogen i klimatarbetet och arbetet med att säkra biologisk mångfald

Det är välkommet att regeringen avsatt medel för skydd av natur, förvaltning av skyddad natur samt insatser för natur utanför formellt skydd. Dessa insatser måste dock trappas upp så att de möter de vetenskapliga rekommendationerna och levererar på klimat- och miljömålen.

- **Minst 30% av all natur måste ges formellt skydd**, det gäller också våra skogliga ekosystem. Dessa skyddade områden måste vara representativa och funktionella. All avverkning av gamla naturskogar och andra träd- och skogsmiljöer med höga naturvärden måste upphöra. Av särskild vikt är stora intakta skogsarealer.
- **Den skog som brukas, ska brukas med hållbara ekosystembaserade skogsbruksmetoder** som bygger på naturlig föryngring och skogsdynamik. Kalhyggesbruket måste avvecklas. Skogsbruket måste också verka för att förebygga markskador och ta full hänsyn till biodiversitet, vatten, kulturvärden och andra former av nyttjande.
- **Alla miljömål måste uppfyllas**, särskilt: begränsad klimatpåverkan, miljömålen om levande skogar, ett rikt växt- och djurliv, myllrande våtmarker och levande sjöar och vattendrag, samt även målen om skyddad skog som vi lovat FN och EU.
- **Riksdag och regering måste införa lagkrav på tillämpning av principen av fritt informerat förhandssamtycke** i frågor som berör samerna, deras livsnäring och deras rättigheter.
- **Skogsbruk måste regleras som en del av miljöbalken.**
- **Skogsstyrelsen bör ges uppdrag, mandat och resurser för att tillse att svenskt skogsbruk bedrivs på ett sätt som inte skadar klimatet eller ekosystemen.** Detta uppdrag skulle innebära en fortsatt och utökad kartläggning av värden i skogen, inklusive nyckelbiotoper, samt ett tätare engagemang med, och utbildningsinsatser för skogsägare för att uppmuntra ett hållbart skogsbruk.
- **Skogsstyrelsen bör få uppdrag och medel att vara mer aktiva i tillsyn och myndighetsutövning** vad gäller stora skogsbolag.
- **Inför bonus-malus för skogen** där skonsamma, ekosystembaserade skogsbruksmetoder premieras framför det utdaterade intensiva skogsbruket som idag skövlar vårt naturarv och utarmar ekosystemen. Då kan skogsägare som tar stor hänsyn, frivilligt avstår från kalhyggen eller aktivt förvaltar marken för ökade naturvärden erhålla en bonus. De som undviker att skapa kalhyggen, särskilt i mark med potential att bidra till naturvärden, undviker också malus.
- **Satsa på skydd och kunskapskliv för ekosystemen.** Kunskap om och tillgång till värdefull natur har stora pedagogiska vinster för människors förståelse av hur ekosystemen fungerar. Här finns också en stor arbetsskapande potential. Det krävs därför ökade anslag till skydd, restaurering och förvaltning av ekosystem. Utökade

satsningar på friluftsliv, naturturism och naturvägledning samt satsningar på samverkan mellan parter, lågt hängande frukter med stora potentiella vinster.

Sveaskog är Sveriges största skogsägare och kan potentiellt bidra på ett mycket positivt sätt till att klimat- och miljömålen nås. Det kräver ett nytt ägardirektiv som gör Sveaskog till en föregångare inom hållbart skogsbruk.

Regeringen måste utforma ett nytt ägardirektiv för Sveaskog som:

- **Avskaffar avkastningskravet**
- **Ändrar grundpremisserna så att utgångspunkten är bevarande och icke-exploaterande användning av skogen.**
- **Förbjuder kalavverkning och inför ett ekosystembaserat skogsbruk.**
- **Låt miljömålen vara ramvillkor för verksamheten.** Biologisk mångfald kan inte offras för att nå klimatmål, tillväxtsmål kan inte tränga ut miljömål kring levande vattendrag eller myllrande våtmarker.
- **Anpassar Sveaskogs verksamhet i enlighet med logiken i ILO169 och respekterar samernas rättigheter.**
- **Förbjuder avverkning av hänglavsskogar och annan naturskog.**
- **Förbjuder contortaplantager.**

Redovisa och hantera utsläppen från bioenergi

- **Räkna och redovisa alla utsläpp:** fossila, biogena, konsumtionsbaserade och de från utrikes transporter. Bara så får vi tillräckliga underlag för att fatta de beslut som krävs - som medborgare, företagsledare, tjänstepersoner eller politiker. Avräkning enligt LULUCF bör redovisas separat, inte räknas av redan innan siffrorna presenteras av Naturvårdsverket.
- **Redovisa koldioxidhalten i atmosfären i samband med utsläppsredovisningen.** Vi måste sänka koldioxidhalten i atmosfären. Inte hålla den konstant. Genom tydlig redovisning kan vi utvärdera om det går åt rätt håll. Detta kan sättas i relation till avräkningen inom LULUCF och Sveriges samlade utsläpp för att tydligt visa på vilket sätt Sverige bidrar till minskade klimatgaser i atmosfären.
- **Använd industriklivet till att fasa ut förbränningsteknologi och bioenergi till förmån för effektivisering och elektrifiering, exempelvis stöd till elbilsladdare med urladdningsmöjligheter vid förbrukningstoppar.**

- **Arbeta för striktare hållbarhetskriterier för bioråvara** (även för så kallade “rester”) inom EU:s förnybarhetsdirektiv (RED) och i kommande revisioner av taxonomin.
- **Stöd satsningar på solvärme och säsongslagring i fjärrvärmenäten.**

Satsa på en rättvis omställning

- **Rusta människor inför omställningen.** Satsa på utbildning och stärkta omställningsprogram på arbetsplatserna så att arbetstagarna kan hitta jobb på den nya framväxande arbetsmarknaden i samförstånd med facken.
- **Utred kortad normalarbetstid** som kombinerat instrument för minskad arbetslöshet och minskade utsläpp.
- **Utred basinkomst.** Det är inte rimligt att bevara arbeten det inte går att leva på eller som planeten inte kan hantera konsekvenserna av. Den pågående automatisering måste också tas i beaktning. Garanterad grundtrygghet kan utformas på många sätt. Det är dags att Sverige följer den växande skara länder som undersöker och testar olika lösningar relaterade till basinkomst.
- **Stärk det digitala samhällsbygget och verka för fler digitala allmänningar.**

Ställ om till ett regenerativt jordbruk

- **Ställ om till ett 100% regenerativt jordbruk till 2035** Säkerställ att jordbruket både skapar livsmedel, bidrar till att minska halterna av växthusgaser i atmosfären, ökar den biologiska mångfalden och skapar starka och cirkulära lokalsamhällen.
- **Inför omfattande satsningar på utbildning och omställningsstöd för existerande jordbruk.** Regenerativa jordbruksmetoder som vitaliserar ekosystem istället för att bryta ner dem är kunskapsintensiva och skiljer sig till hög grad från det konventionella jordbrukets arbetsinsatser skulle omställningen gynnas av utbildningssatsningar och omställningsstöd i många former, både från det offentliga direkt och genom att stödja och uppmuntra kunskapsutbyte mellan jordbrukare.
- **Underlätta för etablerandet av de lokala cirkulära flödet.** I det industriella jordbruket är lantbrukarna i stor utsträckning beroende av bidrag för att överleva. För att stimulera omställningen krävs långsiktiga omställningsstöd och att offentlig

sektor, regioner och kommuner aktivt stödjer nyetablering och omställning av existerande jordbruksverksamheter, exempelvis genom upphandling som prioriterar de lokala och regenerativa och på andra sätt underlättar för lokalfokuserade innovativa försäljningsmodeller såsom andelsjordbruk och REKO-ringar.

- **Skatteväxla och gör hållbara jordbruksverksamheter billigare och ohållbara dyrare.** För att stimulera omställningen och fram tills ekologiskt omsorgsfull AI kan komplettera människor inom den regenerativa jordbruksproduktionen behöver kostnaden för arbetskraft minska i jordbruket. Samtidigt bör kostnaderna för exempelvis konstgödsel, fossila bränslen och kemikalier som inte krävs i ett hållbart jordbruk öka. Detta kan exempelvis ske genom skatteväxling.
- **Inför ekonomiska incitament för att skydda jorden och utnyttja dess potential som kolsänka.** De senaste 150 åren har vi förlorat hälften av den levande matjorden på planeten. En välmående jord håller inte bara vatten och näringsämnen utan kan även lagra stora mängder kol och därmed skapa minusutsläpp av koldioxid. Förutom klimatvinsterna förbättras även jordens förmåga att hålla vatten och binda näring vilket leder till större skördar och förbättrad resiliens. Det bör införas ekonomiska incitament som gynnar jordbrukare som ökar kolinlagringen och mängderna livskraftig matjord.
- **Avskaffa alla subventioner till fossila insatsvaror och förbränningsteknik.** Jordbrukssektorn bör omedelbart fasa ut alla fossila insatsvaror och drivmedel, samt all teknik som bygger på förbränning.

Satsa på ett smart och hållbart energisystem

- **Prioritera energieffektivisering och låt den principen genomsyra allt omställningsarbete.** Det går inte att klara av omställningen om vi inte minskar energiförbrukningen i absoluta tal och optimerar när, var och hur energin som tillförs används. Att effektivisera först är det mest kostnads- och resurseffektiva sättet att ställa om på.
- **Överge falska lösningar och drömmar om enkla övergångsteknologier.** Varenda investerad krona måste gå till lösningar som avskaffar utsläpp och som är långsiktigt hållbara och cirkulära. Varken kärnkraft, CCS, bioenergi eller geoengineering är cirkulära teknologier och de levererar inte några utsläppsminskningar inom den tidsram det planetära nödläget kräver. Det är osäkra, riskabla, dyra och i vissa fall extremt farliga tekniker som ger ett alibi till fossilindustrins att fortsätta släppa ut, riskerar att skapa inlåsnings effekter och stjäla tid, kraft och pengar från det verkliga klimatarbetet
- **Fasa ut all förbränningsteknologi inom uppvärmningssektorn.** Det är inte cirkulärt att bränna upp resurser, vare sig sopor eller skog. Fjärrvärmenäten kan vara kvar och men bör ställas om till att drivas med solvärme med säsongslager och även kompletteras med djupborrad geovärme eller geoenergi.

- **Stimulera utbyggnad av hållbar havsbaserad vindkraft.** Satsningarna på havsbaserad vindkraft som är viktiga för att förse södra Sverige med elproduktion går för långsamt. Staten behöver ta ett ansvar för att stimulera utbyggnaden genom till exempel minskade anslutningskostnader till det nationella elnätet. Det är dock viktigt att denna utbyggnad sker inom ramen för andra miljömål.
- **Säkerställ att det finns rätt infrastruktur, lagstiftning och affärsmodeller för att gå mot 100% förbränningsfritt, förnybart och hållbart** Satsa på överföringskapacitet, laddinfrastruktur för elfordon, lager osv. Energibolag ska motiveras att sälja tjänsten *varmt och ljus* istället för kWh - vilket skapar incitament för energibolagen att energieffektivisera. Affärsmodellen bygger inte längre på att sälja så mycket energi som möjligt utan att leverera en standard.
- **Släpp solelen fri.** Sverige ligger, trots jämförbar solinstrålning, långt efter flera andra länder i norra Europa när det gäller andelen sol. Skatter, regler och andra begränsningar har försvårat utvecklingen och idag har bara några enstaka procent av svenska fastigheter sol på taken. Regeringen behöver driva på utvecklingen mot ett mer demokratiskt och decentraliserat energisystem där egenproducerad sol bidrar till att vi når målet om 100 procent förnybar el i Sverige. De hinder som idag bromsar utvecklingen när det gäller till exempel andelsägd sol eller för större tak behöver undanröjas. Potentialen är stor. Om existerande lämpliga tak i Sverige användes för att producera sol skulle det kunna ge närmare 40 Twh sol, omkring en tredjedel av Sveriges elanvändning.
- **Mål om minskade transporter.** Trafikverket bör få ett entydigt mål om minskat vägtrafikarbete och att främja andra transportslag. Transportstyrelsen bör få ett överordnat mål om att minska väg- och flygtrafiken och att skapa starka incitament för en överflyttning till kollektiva transportslag.
- **Överge förbränningsmotorn** Vare sig det är bensin, diesel eller biodrivmedel i tanken så orsakar de klimatskadliga utsläpp. Att genomföra ett "bränslebyte" från fossila till biobaserade drivmedel innebär inga utsläppsminskningar till atmosfären inom den tidsram som behövs (det tar 60-120 år för ett träd att växa upp och ta upp samma mängd CO₂ som frigavs när det avverkade) dessutom hotas den biologiska mångfalden. Fordonsflottan behöver istället effektiviseras och elektrifieras. Drivmedel, vare sig de är fossil- eller biobaserade, bör få progressivt ökade avgifter och på sikt förbjudas. Försäljning av nya fordon för privata transporter med förbränningsmotor bör förbjudas senast 2025.

Satsa på en hållbar och cirkulär industri

- **Inför omställningsprogram för de som arbetar inom utdöende industrier.** Skapa omställningsprogram med utbildningsinsatser för de som arbetar inom industrier eller företag som måste fasas ut. Vi vet att omställningen kräver nya typer av kompetenser både inom näringslivet och det offentliga, exempelvis inom mer omfattande miljöledningssystem, upphandlingskompetens, ingenjörer med många, många fler.

- **Satsa inte en krona som inte sänker utsläppen.** Den nödvändiga omställningen till låg- och nollutsläppsindustri förhålls av hopp om CCS, teknik som inte är operationell, som minskar incitamenten att energieffektivisera och ökar energibehovet. Investeringstöd och subventioner går till ett alibi att fortsätta släppa ut istället för till verkliga utsläppsminskningens åtgärder.
- **Investera i uppskalning och implementering istället för innovation och startups.** Idag finns det hur mycket pengar som helst att söka för att utveckla nya innovationer, utveckla pilotprojekt och startups. Vi vet inte vilka projekt som varit framgångsrika eller ej och istället för att bygga vidare på denna kunskap så blir de flesta pilotprojekt just ett kortvarigt projekt, och startup-bolagen läggs ner då det inte finns något stöd för att ta projekten vidare eller skala upp företagen. Dessa investeringsmedel måste balanseras mycket mer och det måste utvecklas system för vidareutveckling.
- **Öka beskattningen av materialutvinning.** Beskattningen av utvinning av så kallat jungfruligt material måste ökas kraftigt för att i sig motverka utvinningen som sådan och istället stimulera – och slutligen övergå till – användning av sekundära råvaror.
- **Inför kvotplikt för återvunnet material i nybyggen.** Inför ett kvotsystem där exempelvis nybyggnationer måste ha en viss andel återanvända eller återvunna material. Kvoten kan sedan successivt öka i takt med att marknaden för återbruk utvecklas.
- **Stimulera återanvändning och återbruk.** Material och produkter som säljs på andrahandsmarknader har redan belagts med moms en gång och bör således inte beskattas igen och en borttagen eller sänkt moms på andrahandsprodukter bör övervägas.

Reformera industristödet. Flytta pengarna i industrilivet för att fasa ut stöd till förbränningsteknologi och bioenergi till förmån för effektivisering, cirkulära resursflöden och elektrifiering.